

Open Joodse Huizen/Huizen van Verzet

Als muren konden praten. Op 3 mei 2025 herdenkt Open Joodse Huizen de Tweede Wereldoorlog in woonkamers en keukens.

Op 9 locaties in Zaanstad kunt u luisteren naar het verhaal over onderduik of verzet. Hieronder treft u de adressen aan.

1. J.J. Allanstraat 384, Westzaan

Aanvangstijden 10.00 uur en 11.30 uur.

Een contactpersoon van de ondergrondse, Aris Voogd, deed eind 1944 een beroep op het echtpaar Abel Venema (Zaandam, 1902) en Lijsbeth Antje Moerbeek (Purmerend, 1897) om een onderduiker op te nemen. Het echtpaar woonde aan de J.J. Allanstraat 384 en had vier kinderen: Jan (1927), Trijntje (1929), Johanna (1932) en Anneke (1937). Abel Venema had een metaalbewerkingsbedrijf in de oude loods van houtzaagmolen De Tweeling. Zijn woning en werkplaats lagen op een achtererf, een stukje het land in. De schuilnaam van de nieuwe onderduiker was 'oom Henk'. Oom Henk kon bij het huis vrij rond lopen en alles ging goed. In februari 1945 kwam ook zijn vrouw, 'tante Ger', op de fiets uit Amsterdam. Feitelijk waren zij de diamantbewerker/bezorger Henri Cohen en Jet Cohen-Aardewerk, een employee van kledingwinkel A. de Vries. Ze woonden voordien in de Amsterdamse Van Woustraat 222 (2 hoog) en waren sinds 20 december 1933 met elkaar getrouwd. Hanna Jacobs-Venema vertelt het verhaal hoe het is om onderduikers in huis te hebben.

2. J. J. Allanstraat 102, Westzaan

Aanvangstijden 13.30 en 15.00 uur.

Carine vertelt het verhaal van haar onderduik in Westzaan. Haar moeder was hoogzwanger toen echtgenoot Max op 2 oktober 1942 door Duitse troepen werd opgehaald uit Diemen, waar hij dwangarbeid verrichtte. Max Nunes Nabarro werd een dag later naar Westerbork vervoerd, het eerste van acht concentratiekampen. Hij zou ze allemaal overleven. Max had met zijn echtgenote afgesproken dat ze zou onderduiken indien hij zou worden weggevoerd. Dat deed ze dan ook. Bijna twee maanden na het overbrengen van haar man beviel ze in het Nederlands-Israëlitisch Ziekenhuis van dochter Carine. Jan en Gesina van Ooijen, wonend op de J.J. Allanstraat 100, ontfermden zich over de baby, terwijl haar moeder zich in Zaandam en Zaandijk verborg. Beppie Nunes Nabarro: "Onderduiken was verschrikkelijk... heel erg. Je kind moeten afstaan zonder dat je wist of je het ooit terugkreeg, dat was vreselijk. Altijd de angst dat er met jou of met het kind wat zou gebeuren." Carine vertelt hoe de oorlog van invloed is geweest op haar leven. Foto Joods Monument Zaanstreek.

3. Halstraat 7, Zaandam

Aanvangstijden 13.30 uur en 15.00 uur

Vanaf 1942 probeert de nationaal-socialistische bezetter in toenemende mate om Nederlandse mannen in te zetten aan het Duitse arbeidsfront. Waar dat eerst vrijblijvend gaat, wordt deze inzet vanaf begin 1943 verplicht voor mannen van 18-35 jaar. Voor de Zaanse illegaliteit is dat reden om een poging te doen de administratie van het Gewestelijk Arbeidsbureau in Zaandam te vernietigen. Het initiatief komt van de voormalige Arbeidsbureau-medewerker Frans van Os. Zijn dochter vertelt het verhaal van haar vader in de woning waar Brandweercommandant J. Koelewijn woont op Halstraat 7. Op een steenworp afstand van het Arbeidsbureau ziet hij de vlammenzee, maar wacht met uitrukken tot hem een officieel alarm bereikt.

4. Van der Leystraat 1, Zaandijk

Aanvangstijden 13.30 uur en 15.00 uur

Een recente ontdekking is de onderduik van Ada Muzikant. Zij dook onder in 1943 bij de familie Boon aan de Aris van der Leystraat 1 in Zaandijk. En... zij overleefde de oorlog. De vader van Ida Boon-Verdonk overleefde de oorlog niet. Omdat hij een parachute had gevonden van een inzittende van een neergehaald Amerikaans gevechtsvliegtuig en nam het mee naar huis. Hij

bracht de parachute terug maar werd toch opgepakt en de Duitsers fusilleerden Gerrit Verdonk op 13-9-1944 in Zaandam. Zijn naam staat op het monument aan de Leeghwaterweg in Zaandijk en op het monument in het Kogerpark. Over de risico's die de familie nam en de geschiedenis van Ada en Gerrit vertelt kleinzoon Co Boon.

Foto Joods Monument Zaanstreek.

5. De pastorie van de Bonifatiuskerk, Oostzijde 14, Zaandam

Aanvangstijden 10.00 en 13.30

Een tamelijk onbekende Zaanse verzetsstrijder krijgt op 3 mei 2025, 80 jaar na de Bevrijding, extra aandacht bij de jaarlijkse Open Joodse Huizen en Huizen van Verzet in de Zaanstreek. Vorig jaar was er op de Open Huizen dag in Krommenie, waar Jan Brasser centraal stond, al aandacht voor het Roze Verzet en werden twee schilderijen onthuld; van Cook Brummer en Mijndert van der Horst. Homoseksuele verzetsmensen, die dapper meestreden tegen de bezetters maar net als vrouwen in het verzet veel minder aandacht kregen.

Achterneef van Mijndert, Ton van der Horst schreef in 2014 een boek over hem, want wat hij deed voor, tijdens en na de oorlog was niet gering. Hij streed in Spanje met de brigades tegen Franco en later in de tweede wereldoorlog tegen de Duitsers. Hij was daarbij overtuigd communist en lid van de CPN. Hij maakte deel uit van verzetsgroepen met o.a. Jan Bonekamp en Jan Brasser, die talloze acties ondernamen, waaronder het voorbereiden van de

Februaristaking in de Zaanstreek en diverse overvallen, zoals die op de gevangenis aan de Weteringsschans in Amsterdam en het bevolkingsregister van Wormerveer.

Na de oorlog bleef hij actief en kwam zijn homoseksualiteit wat meer naar voren. Om die reden werd hij ook een tijd uit de CPN gezet. Mijndert, geboren in Haarlem in 1910 stierf in 1976 op vakantie in Bulgarije, 66 jaar oud.

Ton van der Horst vertelt over het boeiende leven van zijn oudoom in de pastorie van de Bonifatiuskerk op 3 mei s' morgens en s' middags. Die lezingen worden afgesloten met de film Monumenten Spreken over de rol van de Bonifatiuskerk in de oorlog, waar zowel verzetsmensen schuilden als de illegale pers, zoals de Typhoon werd gedrukt. Ook met de daar actieve verzetsmensen had Mijndert contact.

Na afloop van deze bijeenkomsten kan in de kerk een rondleiding worden gevolgd en de film van Monumenten Spreken over het verzet vanuit de kerk in de Tweede Wereldoorlog worden bekeken. Foto JCK.

6. Noorddijk 37, Wormerveer

Aanvangstijden 10 uur en 11.30 uur.

Onderduik Mirjam Spalter Noorddijk 37, Wormerveer. De 18-jarige Diet Klooster- Barendregt bracht een vierjarig Joods meisje achter op haar fiets vanuit Dordrecht naar haar oom en tante in Wormerveer. Daar was plek voor deze kleuter. Twee jaar lang wisten Arie en Albertha Barendregt de kleine Mirjam veilig verborgen te houden in hun grote directiewoning, totdat er Duitse soldaten aan de deur stonden. Dick van de Geer – lid van de werkgroep - vertelt het verhaal op de plek waar Mirjam twee jaar lang kon spelen in de grote, besloten tuin, waar ze zich kon verstoppen in de schuilplaats op zolder en waar plotseling groot gevaar dreigde. Foto Joods Monument Zaanstreek.

7. Oud Heinstraat geheel, Zaandijk

Aanvangstijd 10 uur.

Aankomende editie van Open Joodse Huizen/Huizen van Verzet Zaanstad bezoeken we op één van onze locaties niet één huis, maar een hele straat. In de Oud Heinstraat in Zaandijk wemelde het in de jaren '40-'45 van de verzetshelden die onder meer onderdak boden aan 25 Joodse mensen. Een ongekend aantal, als je bedenkt dat deze straat in de oorlogsjaren slechts 35 huizen telde.

Op 3 mei starten we op nummer 34, waar we luisteren naar het verhaal van Madelon Liefing-Meijer. Haar interesse voor de Zaanse oorlogsgeschiedenis is aangewakkerd door haar oma, wiens ouders kortgeleden postuum met een Yad Vashem-onderscheiding zijn geëerd. Doordat de oorlog zo'n belangrijke rol heeft gespeeld in het leven van Madelon en haar groot- en overgrootouders, en zij de verhalen levend hebben gehouden door deze aan Madelon te vertellen, kunnen wij ons nu, 80 jaar later, nog steeds een beeld vormen van hoe dat moet zijn gegaan in die jaren. Bijzonder!

Nadat we hebben geluisterd naar het verhaal van Madelon, gaan we, al wandelend door de Oud Heinstraat, luisteren naar enkele korte verhalen over gebeurtenissen die verder in deze straat hebben plaatsgevonden. Foto meitotmei.nl

8. Mulder Verhuizingen, Zaanweg 11, Wormerveer

Aanvangstijden 13.30 en 15.00 uur

Op een betrekkelijk klein stuk van de Zaanweg in Wormerveer woonden tijdens de Tweede Wereldoorlog drie Joodse gezinnen op een steenworp afstand van elkaar; de families Mozes Snoek, Abraham Pais en Simon de Jonge. Over het gezin van Mozes Snoek hebben we al eerder het verhaal gedeeld; deze keer plaatsen we de gezinnen van Abraham Pais en Simon de Jonge centraal.

Marc van de Geer, lid van de Zaanse werkgroep Open Joodse Huizen, zal deze twee kinderrijke gezinnen voor het voetlicht brengen

Abraham Pais, een Zaanse ondernemer in levensmiddelen, scheepsbenodigdheden en oud ijzer, bleef hoop houden dat hij en zijn gezin aan deportatie zouden ontkomen en het leek er aanvankelijk op dat die hoop terecht was. Maar uiteindelijk werd ook dit gezin via Westerbork op transport gesteld en kwam niet terug.

Van het gezin van Simon de Jong is niet heel veel bekend. Als schoenmaker zonder winkel zou hij het niet breed hebben gehad. In april 1922 werd het gezin gedwongen te verhuizen naar de Amsterdamse Jodenbuurt. Ruim een jaar later werd het complete gezin in Sobibor vergast.

In het pakhuis van Mulder Verhuizingen, op dezelfde plek waar Abraham Pais zijn zaak had, bent u van zeer welkom om samen stil staan bij het leven en einde van deze gezinnen. Foto Joods Monument Zaanstreek.

9. Kerk van de Nazarener, Halte20, Zuideinde 22, Koog aan de Zaan

Aanvangstijden 10 uur en 11.30 uur

Samen met zijn moeder Eefje Wijnberg verzorgde houtdraaier Siem van de Stadt hier de negen leden van het Joodse gezin Speyer. Vader Aron was eigenaar van De Friesche Antiekhandel aan de Amsterdamse Amstel. Toen hij in juli 1942 een oproep kreeg om zich te melden voor 'tewerkstelling' doken hij, zijn vrouw Wilhelmina en hun zeven kinderen meteen onder.

Dat ging lange tijd goed, tot een kleine twee weken voor de bevrijding van Nederland. Op 23 april 1945 werd Wilhelmina in huis in het hart getroffen door een verdwaalde Duitse kogel. Ze werd begraven in de achtertuin van Zuideinde 20.

Op 3 mei vertelt Cedric het verhaal van het gezin Speyer en neemt hij bezoekers mee tijdens een rondleiding door en achter het pand.

